

ADVIES BETERE DATA VOOR HET (CORONA-)BELEID

Eigen initiatief

Decretale opdracht SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)

Goedkeuring 22 juni 2020

Contactpersonen Peter Van Humbeeck

pvhumbeeck@serv.be

02 209 01 01

Inhoud

Krachtlijnen	4
1. Inleiding	5
2. De coronacrisis als hefboom voor een performanter databeleid	7
Belang van data voor het crisis- en relancebeleid	7
Databehoeften en -tekorten	7
De coronacrisis als hefboom	8
3. Prioriteiten in het licht van het relancebeleid	9
Snelheid: (nieuwe) informatiedoorstroming, survey-infrastructuur, big data, procesoptimalisering	9
Transparantie: dataportaal, open data en dataplatformen	10
Coördinatie: capaciteit, competenties en cultuur	11
Interbestuurlijke samenwerking: federaal, lokaal, regionaal	12
Betrokkenheid: sociale partners, wetenschappers en andere stakeholders	12

Krachtlijnen

De SERV roept met dit advies op tot een beter datasysteem voor beleidsmonitoring, -onderbouwing en -evaluatie in Vlaanderen. COVID-19 heeft het belang van data en wetenschappelijke informatie opnieuw op de voorgrond geplaatst maar legt ook al langer bestaande pijnpunten bloot.

In het licht van de coronacrisis en het relancebeleid en naar aanleiding van het cijferrapport van het SERV-secretariaat 'Corona-impact op het sociaal-economisch weefsel' formuleert de SERV in dit advies vijf prioritaire werkterreinen.

1. Snelheid. In een crisissituatie is er nood aan data die sneller beschikbaar komen dan gebruikelijk. Dat kan door een geoptimaliseerde informatiedoorstroming tussen overheden, afspraken of regels met dienstverleners (netbeheerders, banken, telecombedrijven ...) om hun data te delen met overheden, een betere survey-infrastructuur (panels) gebaseerd op wetenschappelijk verantwoorde steekproeven en inzet van digitale technologie (big data, AI ...). Er is ook tijdwinst mogelijk door de procedures voor planning en publicatie binnen het netwerk statistiek Vlaanderen aan te passen. Dat moet er ook voor zorgen dat er meer ruimte vrijkomt voor het inhoudelijke werk rond data en statistieken.

2. Transparantie. De transparantie over de beschikbare data, databanken en -bronnen moet verbeteren door een centraal dataportaal, transparantie van de data zelf, liefst als open data, en door meer transparantie over de gebruikte modellen en definities. Uiteraard is respect nodig voor de privacy, veiligheid en bescherming van vertrouwelijke of commercieel gevoelige informatie. Daarbij moet, zoals ook de GEES adviseerde, gekeken worden naar manieren om de privacyregels te respecteren en tegelijk voldoende snel en accuraat de nodige beleidsdata te kunnen verzamelen.

3. Coördinatie. Een gecoördineerd databeleid vraagt oplossingen op het vlak van samenwerking en capaciteit voor datacollectie, data-analyse en beleidsonderbouwing. Het is noodzakelijk om de silocultuur rondom data te doorbreken en de data-competenties van de betrokken medewerkers binnen de entiteiten te versterken. Naast datacollectie moet er ook worden geïnvesteerd in data-analyse en de koppeling ervan met het beleid.

4. Interbestuurlijke samenwerking. Ook tussen bestuurslagen is samenwerking en coördinatie nodig. De diverse overheidsniveaus (van internationaal tot lokaal) moeten zorgen voor onderlinge doorstroming van informatie en zoveel mogelijk dezelfde definities voor hun data hanteren. Lokaal verzamelde data moet sneller doorstromen naar het Vlaamse niveau en omgekeerd moeten meer Vlaamse data op niveau van gemeentes of regio's beschikbaar komen.

5. Maatschappelijke betrokkenheid. Betrokkenheid van wetenschappers, sociale partners en andere stakeholders is essentieel, zowel om kennis en data aan te leveren als om mee beleidsvragen en prioritaire databehoeften te inventariseren. Die samenwerking organiseren en overheidsinitiatieven linken aan het ecosysteem van experts bij steunpunten, universiteiten, denktanks, adviesraden, middenveld en bredere samenleving is erg belangrijk. De SERV en de strategische adviesraden zijn goede fora om de maatschappelijke inbreng over welke informatie vooral nodig is voor beleidsanalyse en -onderbouwing op een gestructureerde en transparante wijze te doen.

1. Inleiding

De SERV bracht de voorbije weken heel wat cijfers samen om het sociaal overleg en het beleid te ondersteunen bij de evaluatie van het crisisbeleid en de voorbereiding van het relancebeleid. Goede data zijn immers nodig om met kennis van zaken ('evidence informed') het debat te voeren en beslissingen te nemen. Zeker nu, bij een crisis met ingrijpende sociale, economische en maatschappelijke effecten.

Er zijn heel wat data. Veel overheden, entiteiten, instanties en organisaties hebben gegevens. Maar de beschikbare informatie blijkt erg versnipperd, ongestructureerd, onvolledig en het overzicht ontbreekt. Daarom nam de SERV het initiatief om een cijferrapport 'Corona-impact op het sociaal-economisch weefsel' te maken dat de beschikbare informatie uit een veelheid aan bronnen bundelt¹.

De opmaak van dat rapport bracht nieuwe inzichten en legde diverse tekorten en pijnpunten bloot in de datacollectie, -koppeling en -verspreiding. Daarom bevat het rapport ook suggesties van verdere onderzoeksvragen en hoopt de SERV dat dit overzicht van de publiek beschikbare informatie een aanleiding is voor alle actoren in de samenleving om met die data aan de slag te gaan en ze aan te vullen, en zo bij te dragen aan het beleid.

Het rapport bewijst echter ook op de nood aan meer en betere data voor beleidsmonitoring, -onderbouwing en -evaluatie. Vlaanderen heeft nog geen performant datasysteem. Ook hier legt de coronacrisis een al langer sluipend pijnpunt bloot. De sociale partners beslisten daarom om het cijferrapport aan te vullen met het voorliggende advies. Het is vooral bedoeld als een oproep aan de Vlaamse overheid, de academische wereld en het middenveld om samen met de sociale partners de coronacrisis aan te grijpen als opportuniteit voor zo'n hernieuwd databeleid.

Hierna wordt de problematiek eerst verder toegelicht. Daarna formuleert de SERV in het licht van de coronacrisis en het relancebeleid enkele prioriteiten op het vlak van databeleid.

Databeleid staat niet op zich, en is op zich onvoldoende om grote vooruitgang te boeken op het vlak van 'evidence informed policy making' (EIPM). Daarom neemt de SERV zich voor om in het najaar een omstandiger advies uit te brengen over onderbouwd beleid en datagedreven overheid².

¹ Alle publicaties van de SERV i.v.m. de coronacrisis staan op <https://www.serv.be/relancebeleid>

² zie ook SERV-werkprogramma 2020 <https://www.serv.be/node/12287>

2. De coronacrisis als hefboom voor een performanter databeleid

Belang van data voor het crisis- en relancebeleid

In zijn relancenota 'Bijzondere tijden vragen bijzondere aanpak' formuleerde de SERV een reeks principes, algemene beleidsaanbevelingen en thematische kernboodschappen voor het te voeren relancebeleid. Het relancebeleid moet ervoor zorgen dat de uitzonderlijk zwaar getroffen economie en samenleving kunnen heropleven en ondernemingen, zelfstandige ondernemers, werknemers, gezinnen en individuele burgers opnieuw perspectief krijgen. Het moet nieuwe besmettingen van COVID-19 inperken en de maatschappij weerbaarder maken. Bovendien kan het relancebeleid een unieke kans zijn om nieuwe wegen in te slaan die Vlaanderen sterker in de wereld kunnen positioneren als een performante economie en een inclusieve, zorgzame en duurzame samenleving. De terechte crisismaatregelen moeten daarvoor gaandeweg en weloverwogen worden geëvalueerd, aangevuld en verfijnd op maat van de nog ongevulde noden én de uitdagingen van de toekomst. Maatwerk is essentieel om de maatregelen af te stemmen op de grote verschillen in de behoeften en in de situaties waarin actoren zich bevinden, nu en in het licht van de verwachte nasleepeffecten.

De boodschap van de SERV-relancenota was ook dat dit belangrijke keuzes vergt. Die beleidskeuzes moeten gericht, onderbouwd en breed gedragen zijn. Transparantie, data en overleg zijn drie essentiële voorwaarden voor goede beleidsbeslissingen.

Databehoefte en -tekorten

Al snel in de coronacrisis is gebleken dat er een grote databehoefte was, én dat het moeilijk was om daaraan tegemoet te komen. Die databehoefte was er op meerdere terreinen: om zicht te krijgen op de besmettingen en gezondheidseffecten, op de effecten van de lockdownmaatregelen voor de economie, arbeidsmarkt en samenleving en op de effectiviteit en efficiëntie van (mogelijke opties van) crisismaatregelen.

Ook nu blijft er een grote databehoefte om de situatie en het crisisbeleid te monitoren, de crisismaatregelen te evalueren, de beleidsaandacht te kunnen richten op de meest belangrijke en urgente noden, onderbouwde beleidsbeslissingen te kunnen nemen voor de relance en de koppeling te maken met andere grote maatschappelijke uitdagingen.

De Vlaamse Regering heeft daarom enkele initiatieven genomen. Er werden relancecomités met experts aangesteld en expertenadviesopdrachten uitgeschreven. Binnen de Vlaamse overheid zijn er coronabarometers om de situatie op te volgen en wordt er samengewerkt met het federale en lokale niveau. De Nationale Bank van België, de werkgeversorganisaties en de academische wereld zetten diverse surveys op of hebben hun bestaande enquêtes uitgebreid. Sociale partners en andere middenveldorganisaties volgen de situatie op de voet en leveren data aan.

Maar de kloof met wat wenselijk of nodig is blijft groot³. Het gaat vaak om ad hoc initiatieven die moeilijk kunnen verhelpen aan structurele tekorten. Het bestaande datasysteem blijkt slecht in staat om ontwikkelingen en evoluties op kortere termijn in kaart te brengen. Er lijkt veel naast mekaar te worden gewerkt. De coördinatie ontbreekt. Een overzicht van beschikbare data en databronnen is er niet. Experts zijn zelf ook op zoek naar data en inzicht, want ook zij komen deels op onbekend, complex terrein waar de bestaande denkkaders en modellen niet steeds geschikt zijn.

De coronacrisis als hefboom

Door de interfederalisering van de openbare statistiekbevoegdheid in de laatste staatshervorming ligt er een grotere verantwoordelijkheid bij de gewesten voor wat betreft de ontwikkeling, productie en verspreiding van data en statistieken die relevant zijn voor het beleid en de burger.

Het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 bevatte de ambitie om het beleid meer te baseren op feiten en cijfers ('evidence based') en zet sterk in op een 'datagedreven overheid'. Het wil het beleid beter monitoren en beslissingen beter onderbouwen met data uit statistieken, indicatoren, onderzoek, beleidsevaluaties, 'spending reviews' en toekomststudies. Het regeerakkoord wil dat alle Vlaamse entiteiten, in nauwe samenwerking met de lokale besturen, data optimaal poolen, gebruiken en openstellen, met respect voor privacy en vertrouwelijkheid. Het spreekt ook over open data en services, big-data, artificiële intelligentie en Internet of Things voor datacollectie.

De regering ziet daarbij een belangrijke rol weggelegd voor de diverse beleidsdomeinen en agentschappen, ondersteund door het Netwerk Statistiek Vlaanderen, het agentschap Informatie Vlaanderen en de nieuwe Studiedienst voor het Algemeen Regeringsbeleid, en voor wetenschappelijke steunpunten, strategische adviesraden en onderzoeksinstellingen⁴.

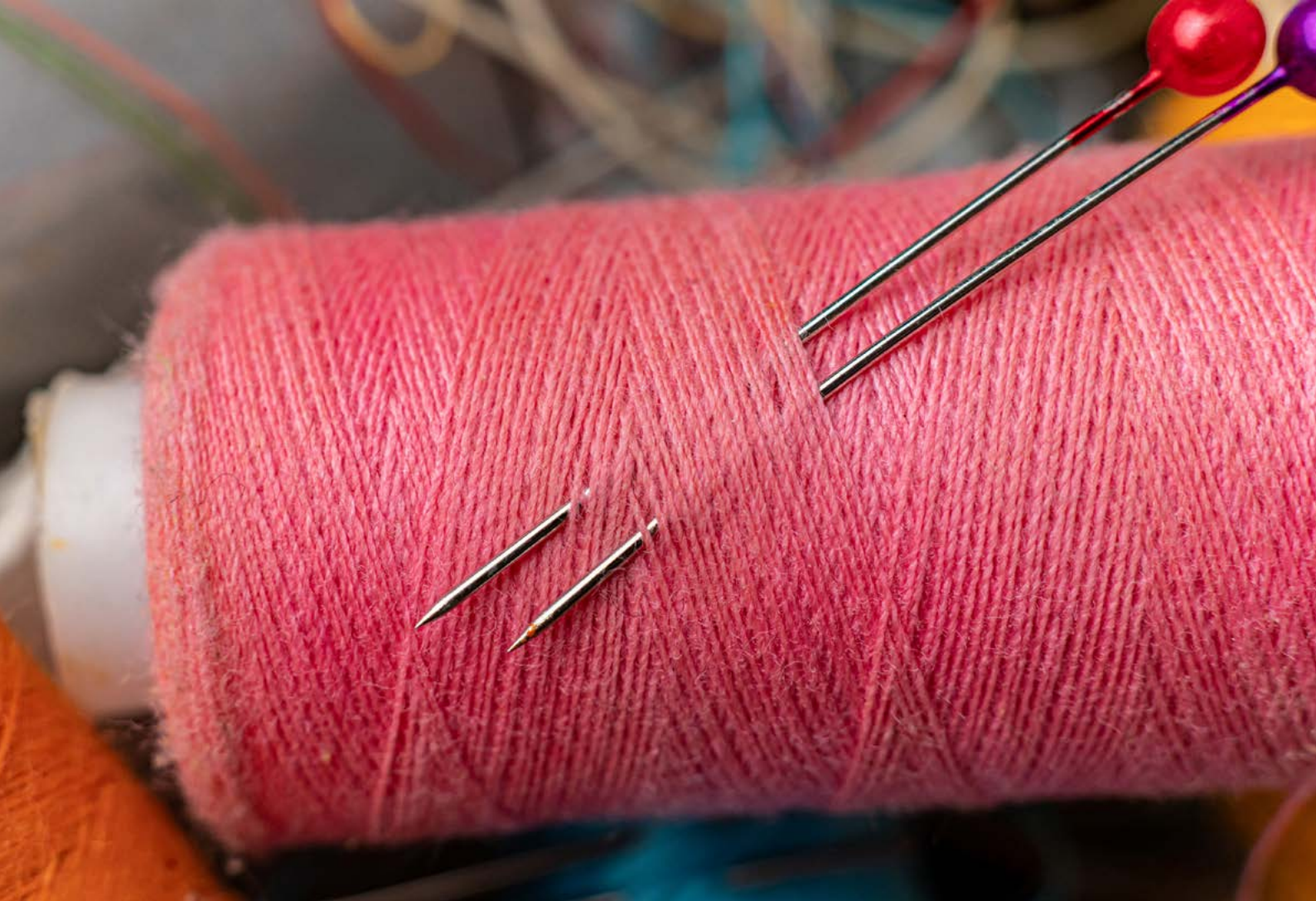
De coronacrisis en de ervaringen van de laatste maanden tonen dat deze ambities terecht zijn. COVID-19 heeft het belang van data en wetenschappelijke informatie opnieuw op de voorgrond geplaatst. Maar er is nog veel werk aan de winkel. Dit momentum moet worden aangegrepen om ook hier stappen vooruit te zetten. De urgentie is groot.

Ook het Vlaams Parlement erkent dit en heeft aan de Vlaamse Regering gevraagd om een op datagebaseerd beleid te ontwikkelen, door onder meer de data die overheden, instellingen en dienstverleners ter beschikking hebben, te ontsluiten en te koppelen⁵. De adviezen van de GEES (Group of Experts on the Exit Strategy) bevatten eveneens voorstellen rond dataverzameling, -deling en -management, samen met een pleidooi voor één controletoeren (een federaal instrument dat alle informatie over de epidemie bundelt).

³ Voor diverse voorbeelden, zie het SERV-cijferrapport 'Corona-impact op het sociaal-economisch weefsel'.

⁴ Zie beleidsnota's 2019-2024 en groen- en witboek bestuur.

⁵ Resolutie van Robrecht Bothuyne, Axel Ronse, Tom Ongena, Maaïke De Vreese, Kurt Vanryckeghem en Andries Gryffroy over een Vlaams sociaaleconomisch relanceplan na de coronacrisis, zoals aangenomen door de plenaire vergadering van 10 juni 2020. VI. Parl. 352 (2019-2020).

3. Prioriteiten in het licht van het relancebeleid

De SERV roept met dit advies op tot een grondige reflectie en een reeks maatregelen om te komen tot een performanter en beter gecoördineerd datasysteem voor beleidsmonitoring, -onderbouwing en -evaluatie in Vlaanderen. Hierna formuleert de SERV in het licht van de coronacrisis en het relancebeleid een aantal prioritaire werkterreinen op het vlak van databeleid, die inspelen op enkele vastgestelde kernproblemen. In het najaar zal de SERV een omstandiger advies uitbrengen over onderbouwd beleid en datagedreven overheid.

Snelheid: (nieuwe) informatiedoorstroming, survey-infrastructuur, big data, procesoptimalisering

In een crisissituatie is er nood aan data die sneller beschikbaar komen dan gebruikelijk. Dat kan door een geoptimaliseerde informatiedoorstroming, een betere survey-infrastructuur en inzet van digitale technologie.

De huidige data-architectuur in Vlaanderen laat voor veel gegevens geen voldoende snelle opvolging van de ontwikkelingen toe. Cijfers die enkel jaarlijks en vaak met een vertraging van één of twee jaar beschikbaar komen, beantwoorden wellicht aan hoge standaarden inzake betrouwbaarheid en kwaliteit, maar scoren laag op relevantie voor ex ante beleidsonderbouwing, zeker in het geval van een crisis. Er is nood aan betrouwbare databronnen die op een snellere manier relevante informatie kunnen verschaffen.

Hier is ten eerste winst te boeken door een **betere informatiedoorstroming** en -koppeling in databanken. Want soms zijn die data er wel, bv. als het gaat om administratieve data van entiteiten, lokale besturen en dienstverleners, maar is de data-architectuur er niet op voorzien dat die informatie snel kan doorstromen. Hierrond zijn ten dele ook nieuwe afspraken of regels nodig, zodat dienstverleners (netbeheerders, banken, telecombedrijven ...) structureel mee ingeschakeld worden en hun data delen met overheden. Op die manier kunnen traditionele indicatoren (die hun waarde blijven hebben) worden aangevuld met **nieuwe soorten data en werkwijzen** die (soms als proxy) sneller nuttige beleidsinformatie kunnen opleveren.

Ten tweede zou er een degelijke infrastructuur moeten zijn voor kwaliteitsvol **survey-onderzoek** gebaseerd op wetenschappelijk verantwoorde steekproeven. Anders dan Nederland of Duitsland bv. is er geen permanente infrastructuur voor het verzamelen van survey-data die snel inzicht kunnen verschaffen in wat er gebeurt in de samenleving en de economie. In Duitsland is er bv. ook een internetpanel dat door een universiteit op basis van een toevalssteekproef wordt onderhouden⁶. Er zijn vandaag ook grote surveys, zoals de corona-survey van de Universiteit Antwerpen. Omdat tienduizenden mensen dit invullen, zegt het wel iets over de trend, maar omdat er met zelfselectie wordt gewerkt, is een risico op vertekening toch reëel. Dat geldt ook voor heel wat panels van commerciële aanbieders.

Ten derde zijn verdere investeringen nodig in het gebruik van **big data en data science** die voor het beleid en voor de burger in een korte tijdsperiode belangrijke informatie leveren. Al en Big Data kunnen worden ingezet om sneller relevante informatie te verzamelen⁷, met respect voor privacy en individuele rechten. Daarbij moet, zoals ook de GEES adviseerde, ook gekeken worden naar manieren om de privacyregels te respecteren en tegelijk voldoende snel en accuraat de nodige beleidsdata te kunnen verzamelen. Het Kenniscentrum Data & Maatschappij kan bekijken hoe dit alles praktisch kan worden ingevuld en waar procedures of regels desgewenst moeten worden aangepast. De Vlaamse Statistische Autoriteit (VSA) kan een belangrijke rol opnemen op vlak van coördinatie, kennisvergroting en -verspreiding omtrent data science⁸.

Ten vierde moeten mogelijkheden worden bekeken om **data en statistieken sneller te publiceren** en meer ruimte vrij te maken voor **inhoudelijk vs. procedureel** werk. Vandaag wordt door de VSA voor elke Vlaamse openbare statistiek (VOS) een webpagina opgemaakt op de centrale website www.statistiekvlaanderen.be. De meeste de VOS zijn echter gebaseerd op data van de entiteiten in het Vlaams statistisch netwerk. Wellicht is tijdwinst mogelijk wanneer die entiteiten zelf verantwoordelijk zijn voor de publicatie, conform de geldende kwaliteitsprincipes, met een centrale website die fungeert als 'hub' en zorgt voor overzicht en doorverwijzing. Bovendien gaat veel tijd van de VSA en de data-experts in de beleidsdomeinen vandaag naar de organisatie van de jaarlijkse strakke planningscyclus voor het vastleggen van een jaarlijks Vlaams Statistisch Programma (VSP)⁹. Dit gaat wellicht ten koste van het inhoudelijke werk dat op de plank ligt. Een alternatief is om te werken met een meerjarenkader en meerjarenprogramma dat toelaat om op een meer continue en flexibele manier aanpassingen en vernieuwingen door te voeren.

Transparantie: dataportaal, open data en dataplatformen

De transparantie over de beschikbare data moet verbeteren door een centraal dataportaal, door open data en dataplatformen, en door transparantie over de gebruikte modellen. Transparantie zorgt voor een snelle verspreiding van relevante informatie. Die is noodzakelijk om de kennis, expertise en dynamiek in de samenleving te mobiliseren. Transparantie moet zorgen voor een democratische toegang tot data, met minimale drempels, om ervoor te zorgen dat alle actoren hun rol kunnen vervullen: noden signaleren, taken opnemen, feedback geven, samenwerking organiseren, afstemming realiseren ... Transparantie laat ook controle toe en bevordert zo de kwaliteit van de data.

⁶ <https://www.uni-mannheim.de/en/gip/>

⁷ Zie het SERV-cijferrapport 'Corona-impact op het sociaal-economisch weefsel' voor enkele voorbeelden, zoals data uit sporthorloges, gezondheidsapps

⁸ De VSA organiseerde eind 2019 al een internationale studiedag over data science, samen met het Centre for Big Data Statistics binnen het Nederlandse Bureau voor de Statistiek (CBS), en plant daar nu o.a. een opleidingscyclus rond

⁹ Er wordt daarvoor gebruikersinspraak georganiseerd via themagroepen, met vervolgens aftoetsingen en besprekingen met de Raad voor Vlaamse Openbare Statistieken (RVOS), het Coördinatiecomité voor Vlaamse Openbare Statistieken (CVOS) en de kabinetten met finaal elk jaar goedkeuring door de Vlaamse Regering.

Om de transparantie te vergroten, kan ten eerste een **dataportaal** een antwoord bieden¹⁰. Vandaag ontbreekt immers het **overzicht**, van beschikbare databanken en -bronnen, zelfs binnen de Vlaamse overheid. Veel zit verborgen in de silo's en 'eigen' dashboards en barometers, waardoor soms dubbel werk gebeurt en vooral ook kansen worden gemist op nieuwe inzichten en systemische perspectieven door data-analyse op basis van combinatie van data. De website Statistiek Vlaanderen voorziet vandaag weinig corona-gerelateerde informatie (meestal oudere tijdreeksen, bv. werkloosheidscijfers tot 2019, terwijl elders meer up-to-date informatie beschikbaar is). De pooling van informatie moet ook vermijden dat data onderling verschillen (of moet verschillen verklaren)¹¹ en kan hiaten sneller laten zien¹². Van belang is ook dat historische data worden bijgehouden en raadpleegbaar zijn¹³.

Ten tweede is transparantie van de data zelf essentieel, liefst als **open data**¹⁴ en via open data-platformen die zorgen voor een vlotte en gebruiksvriendelijke toegang tot het beschikbare cijfermateriaal. Er is (al langer) een Vlaams beleid om van open data binnen de Vlaamse overheid de norm te maken en er zijn goede voorbeelden. Er is nog discussie (nodig) over welke data onder welke voorwaarden volledig open moeten zijn. Maar vandaag zijn er nog te weinig Vlaamse datasets niet open data en bruikbare formats terug te vinden. De SERV vraagt opnieuw om in lijn met de internationale beste praktijken¹⁵ in te zetten op open data, met respect voor privacy, veiligheid en bescherming van vertrouwelijke of commercieel gevoelige informatie. De expertise over open en linked data bij o.a. Informatie Vlaanderen, de Vlaamse Statistische Autoriteit en de verschillende vakdomeinen moet daarvoor worden ingeschakeld.

Ten derde is er niet enkel transparantie in de data nodig, maar ook in de gebruikte **modellen**. Dat geldt ook voor de wetenschappelijke wereld. De SERV is er voorstander van dat de scripts die bijvoorbeeld de statistici gebruiken om te modelleren, voorspellen en om de impact van maatregelen te berekenen, online beschikbaar zijn. Dat is een element van verantwoording en transparantie, en het kan ook anderen aanzetten om te leren. Wetenschappers moeten ook expliciet de onzekerheid van hun modellen benoemen.

Coördinatie: capaciteit, competenties en cultuur

Een gecoördineerd databeleid vergt een gecoördineerde aanpak en aansturing. Dat vraagt om oplossingen op het vlak van samenwerking en capaciteit voor datacollectie, data-analyse en beleidsontwikkeling. Die capaciteit is momenteel erg versnipperd binnen de Vlaamse overheid.

Eerste stappen naar verbetering zijn gezet door de Vlaamse Statistische Autoriteit en door het netwerk Statistiek Vlaanderen, dat de producenten van Vlaamse openbare statistieken samenbrengt onder een gemeenschappelijk statistiekbeleid, in overeenstemming met de Europese verplichtingen. Toch staat de statistische infrastructuur binnen de Vlaamse overheid zwak in vergelijking met het buitenland en zelfs in vergelijking met andere regio's zoals Schotland of Catalonië. In de opbouw van het netwerk Statistiek Vlaanderen is gebleken dat heel wat entiteiten onvoldoende **capaciteit** hebben om de groeiende beschikbaarheid aan data binnen hun beleidsdomeinen te verwerken tot relevante informatie voor het beleid en voor burgers, ondanks het feit dat dataverzameling en -analyse voor beleidsvoorbereiding een inherent deel uitmaakt van hun kerntaken. In deze crisistijden komt die zwakheid extra uit de verf.

10 Op federaal niveau wordt een poging gedaan via de website <https://data.gov.be/nl>. Belangrijk is dat data van verschillende overheden gecombineerd kunnen worden, en de taakverdeling duidelijk is. Op Vlaams niveau is er een portaal met coronamaatregelen en een portaal met onderzoek, maar geen dataportaal rond corona. <https://www.vlaanderen.be/vlaamse-maatregelen-tijdens-de-coronacrisis>; <https://www.ewi-vlaanderen.be/nieuws/co-vid-19-een-overzicht-van-onderzoek-en-innovatie-vlaanderen>;

11 Bv. nu tussen cijfers over overlijdens door COVID-19 in woonzorgcentra in Vlaanderen tussen Sciensano en het Agentschap Zorg en Gezondheid.

12 Bv. over het meest heikele punt van de crisis, met name in woonzorgcentra en ouderen is (nog) weinig informatie publiek beschikbaar, idem over testen en tracing.

13 Nu zijn die niet steeds beschikbaar gehouden (bv. oude instructies, oude gevalsdefinitie, agentschap zorg en gezondheid).

14 Open data houdt in dat overheidsdiensten hun data vrij toegankelijk maken in een vorm die de data direct bruikbaar maakt voor gebruikers (burgers, onderzoeksinstellingen, bedrijven ...). Het gaat om gegevens die door de overheid verzameld worden in het kader van haar publieke taken en waar geen beperkingen op rusten in verband met privacy, beveiliging, patenten, copyright, tijdslicenties of andere. Voorbeelden zijn geografische gegevens, zorg- en onderwijsdata, sociale en economische data, data over mobiliteit en ruimte, milieu- en meteorologische informatie... Bij open data zijn die gegevens open-baar en elektronisch beschikbaar en maken ze gebruik van open standaarden.

15 Ons land doet het in internationale benchmarks niet goed op dit vlak. Zie bv. OECD (2019) Government at a Glance.

Bovendien is het vandaag nog te veel 'ieder voor zich'. Het is absoluut noodzakelijk om de **silocultuur** rondom data ('de data zijn van mij') te doorbreken en te erkennen dat er voordelen zijn te halen uit het delen en combineren van data over beleidsdomeinen heen. De Vlaamse Statistische Autoriteit heeft de decretale verantwoordelijkheid voor het opzetten en opvolgen van een gecoördineerd statistiekbeleid binnen de Vlaamse overheid. Toch blijft het moeilijk om een goed gecoördineerd en flexibel werkend statistisch apparaat binnen de overheid van de grond te krijgen wanneer duidelijke beleidslijnen ontbreken en de neuzen niet in dezelfde richting staan. Naast datacollectie moet er ook worden geïnvesteerd in data-analyse en de koppeling ervan met het beleid. De datacollectie moet zo zijn opgezet dat er nuttige beleidsanalyse kan op gebeuren¹⁶. De vertaling naar nuttige beleidsconclusies is bovendien vaak een vak apart en een belangrijke voorwaarde opdat beleidsmakers er daadwerkelijk mee aan de slag zouden gaan.

Hier is duidelijk een inhaalbeweging nodig, met een duidelijke politieke ambitie, versterkte (coördinatie)capaciteit¹⁷ en **opleidingskansen** voor de betrokken medewerkers binnen de entiteiten. Het agentschap overheids personeel zou daarover een gespecialiseerd aanbod kunnen ontwikkelen, in samenwerking met de Vlaamse Statistische Autoriteit. De mogelijkheden en vereisten op vlak van datacollectie en -analyse nemen immers snel toe, onder andere door de digitale ontwikkelingen. Inspiratie kan worden gevonden bij o.a. de OESO die een 'skillset for policymakers for Evidence Informed Policy Making' opmaakte¹⁸.

Interbestuurlijke samenwerking: federaal, lokaal, regionaal

Ook tussen bestuurslagen is samenwerking en coördinatie nodig. De diverse overheidsniveaus (van internationaal tot lokaal) moeten zorgen voor onderlinge doorstroming van informatie. Het gaat dan niet enkel over Europese-federale-Vlaamse samenwerking, maar ook over Vlaams-lokale.

Lokale besturen beschikken over veel (administratieve) data die ze kunnen aanleveren en die geaggregeerd een beeld schetsen van de situatie en ontwikkelingen. Lokaal verzamelde data moet snel doorstromen naar het Vlaamse niveau. Omgekeerd kan het erg zinvol zijn om Vlaamse data uit te splitsen op niveau van gemeentes of regio's. De impact van de crisis kan immers **lokaal** verschillen en een verschillende beleidsaanpak nodig maken. Aangezien de ambitie van Vlaanderen is om de regionale samenwerking en dynamiek te versterken, is ook de beschikbaarheid van specifieke **regionale data** belangrijk.

Toch blijkt het vandaag dikwijls erg moeilijk om data op die niveaus te vinden. Ook de lokale statistieken die Vlaanderen verzamelt, worden niet steeds eenvoudig **ontsloten** en gemakkelijk publiek of aan lokale besturen of regionale verbanden beschikbaar gesteld, en bevatten hiaten¹⁹. Daarnaast is er ook hier de vaststelling dat veel indicatoren enkel jaarlijks of nog minder frequent beschikbaar komen. Dan is het lang wachten vooraleer de impact van de coronacrisis zichtbaar wordt in de cijfers en effectief beleid kan worden ontwikkeld.

16 ANPR camera's bv. geven aanleiding tot zeer veel gegevens, zodanig veel zelfs dat ze vandaag niet echt verwerkt kunnen worden en er beleidsmatig weinig mee wordt gedaan; LEZ-camera's zijn er dan soms weer te weinig om echt sluitende gegevens op te leveren.

17 Het ERMG bv. wordt ondersteund door meer dan honderd mensen bij de Nationale Bank, terwijl er in Vlaanderen geen instanties zijn met dergelijke (voor de crisis relevante) studiec capaciteit. Vergelijk ook met de rekenkracht in Nederland bv. met zijn drie planbureaus naast het centraal bureau voor de statistiek. In de SERV-relancenota van 13 mei 2020 werd reeds gesuggereerd om de versnipperde capaciteit bij de Vlaamse overheid verbinden tot een virtueel 'Vlaams planbureau'.

18 OECD (2019) Building Capacity for Evidence Informed Policy Making: Towards a Baseline Skill Set. De skillset gaat in op onderwerpen zoals understanding evidence (understanding the evidence informed policy making agenda, research literacy, data literacy), obtaining evidence (commissioning evidence, accessing evidence synthesis) interrogating and assessing evidence (understanding evidence, interrogating the evidence), using and applying evidence in the policy making process (the policy context of evidence application, evidence management and innovation); engaging with stakeholders (general communication skills, evidence and the political process, engaging citizens, engaging the evidence community), evaluating the success of evidence informed policy making.

19 Bv. over mobiliteit zijn er onvoldoende cijferbronnen. Het meten en monitoren van verkeersstromen en drukte (via GSM) bv. kan hier een plaats krijgen.

Betrokkenheid: sociale partners, wetenschappers en andere stakeholders

Betrokkenheid van wetenschappers, sociale partners en andere stakeholders is essentieel, zowel om kennis en data aan te leveren als om mee beleidsvragen en prioritaire databehoeften te inventariseren.

In de huidige netwerkmaatschappij is kennis en informatie bijna overal te vinden. Het datasysteem en de data-infrastructuur verbeteren, vergt dan niet enkel samenwerking binnen de overheid, maar ook met allerhande actoren. Wetenschappers, sociale partners en middenveldorganisaties bv. beschikken vaak over databanken, informatie uit bevestigingen en andere data die relevant zijn voor het beleid. De onderlinge **samenwerking** organiseren en overheidsinitiatieven linken aan het ecosysteem van beleidsexperts bij steunpunten, universiteiten, denktanks, adviesraden, middenveld en bredere samenleving is dan belangrijk om nuttige informatie aan te leveren, beleidsopties te genereren, alternatieven te toetsen op hun sociale, economische, ecologische en budgettaire effecten of te vergelijken met andere landen.

Om die samenwerking te organiseren, is het belangrijk dat er een **vertrouwenswekkend kader** is waarbinnen actoren hun data delen met de overheid. Dat vergt nader overleg en afspraken over eigenaarschap, toegang en de bescherming van gegevens. Een ander aandachtspunt is de grote rol die sommige steunpunten hebben in de ontwikkeling en beheer van datasets. Ze doen vaak uitstekend werk maar in de opbouw, het beheer en de ontsluiting van belangrijke datasets is continuïteit essentieel²⁰. Die continuïteit is vandaag niet verzekerd.

Het is daarnaast aangewezen om de betrokkenheid van diverse actoren niet enkel te organiseren om antwoorden te verkrijgen, maar om ook participatief **onderzoeks- en beleidsvragen** te stellen en **databehoeften** te inventariseren. Data moeten immers helpen om betere antwoorden te formuleren op concrete beleidsvragen over noden, oplossingen en effecten. Dat vraagt om een adequate betrokkenheid van stakeholders zodat kan worden beslist welke informatie vooral nodig is voor beleidsanalyse en -onderbouwing, en welke minder of niet (gelet op de kosten en administratieve lasten van informatieverzameling). Die discussie is uiteraard niet waardevrij en vergt een open debat. De SERV en de strategische adviesraden zijn goede fora om die maatschappelijke inbreng op een gestructureerde en transparante wijze te doen.

Door de belangrijkste analysenoden op korte en langere termijn duidelijk in kaart te brengen, vergroot de kans dat erop wordt ingespeeld door overheden, onderzoeksgroepen en denktanks. Door de analysenoden op korte en langere termijn duidelijk te verdelen en toe te wijzen, verhoogt de analysecapaciteit en -efficiëntie. De studiedienst voor het algemeen regeringsbeleid bv. kan de opdracht krijgen om aan dit **netwerk** te bouwen en het te ondersteunen door overzicht te houden, te verbinden en te matchen.

²⁰ Zie hierover ook SERV (2015). Advies organisatie van het beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek, 16 maart 2015 - <https://www.serv.be/node/9736>